

LA VILA

Número 1 - Gener 2001

Associació Cultural Socarrats de Vila-real

**Socarrada Major 2001
Isabel-Clara Simó**

**Entrevista
amb
Vicent
Usó
Premi
Ulisses
2000**

**L'incendi de
Vila-real en
la Guerra de
Successió**

**Vicent Gil
Vicent**

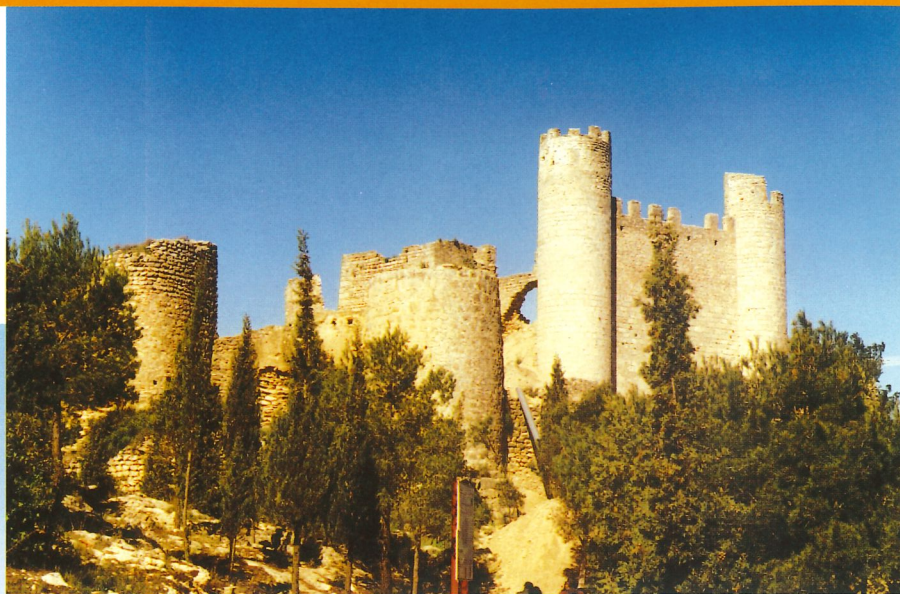

Articles d'opinió i crítica de llibres

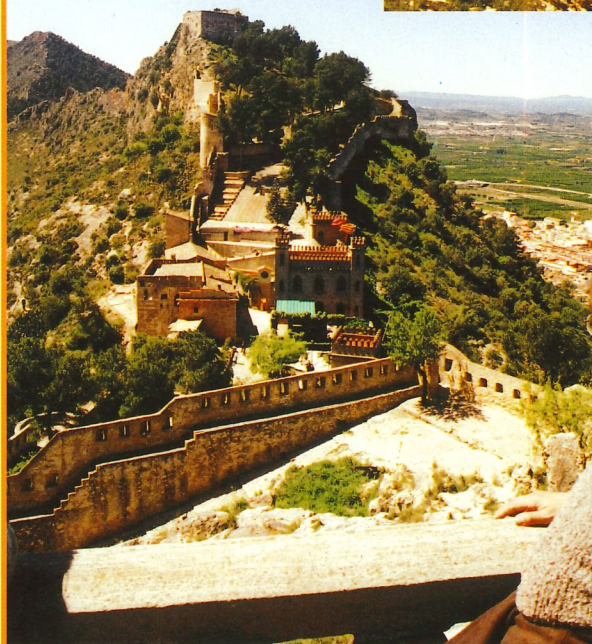
Urbanisme: Cap on creixerà Vila-real?

Activitas de l'Associació Cultural Socarrats

Castell
d'Alcalà
de Xivert
)))

Castell
de
Xàtiva
)))

Sant Andreu de Socarrats
Vall de Vianya (Girona)
)))

CHABRERA S.L.

FERRERIA

OFERTA JARDINERIA 2000

PANYS, MANETES, FERRAMENTES, PLÀSTICS, ART. DE LA LLAR, CÒPIES CLAUS SEURETAT

SANT JOAQUIM, 20 - Vila-real

**FERRERIA I SUBMINISTRAMENTS
INDUSTRIALS**

LLOGUER FERRAMENTES DE CONSTRUCCIÓ

(MARTELLS PNEUMÀTICS, FORMIGONERES, GRUPS ELECTRÒGENS)
ROBA I COMPLEMENTS SEURETAT EN EL TREBALL

SANTA ISABEL, 20 - Vila-real

Tel. 964 521 361 Fax 964 538 456 e-mail: chabrera@ctv.es

Editorial

En principi donar-vos les gracies per la vostra fidelitat com a lectors. Respecte a l'entrevista amb **Enric Valor** apareguda al número anterior, hem d'aclarir que fou realitzada el dia del lliurament del **Premi Socarrat Major 1997**, el 4-2-97, acte organitzat per la nostra Associació Cultural. Considerem l'entrevista propietat intel·lectual del seu autor, en aquest cas de Vicent Usó, membre del nostre col·lectiu, i si es va publicar en una revista local a principis de 1997, ho vam considerar interessant per la difusió del premi i com a homenatge al premiat. El que no comprenem ara és que la mateixa revista ens acuse de publicar material publicat per ells, quan és el autor qui ha publicat la seua entrevista, afegint més informació, amb motiu de la desaparició de l'escriptor de Castalla. En qualsevol cas i sense voler polemitzar, desitgem el millor a la publicació local. Per a l'A.C. Socarrats i per a **La Vila** el més important és difondre la cultura i no protagonitzar-la.

Per altra banda l'assemblea de l'Associació ha atorgat el **Premi Socarrada Major 2001** a Isabel Clara Simó. L'acte de lliurament del premi serà el proper dia 3 de febrer de 2001. Com podeu comprovar mantenim el prestigi del premi i per que feu memoria aquesta és la relació del guardonats. 1994: **Vicent Pitarch**. 1995: **Ràdio Vila-real**. 1996: **Joan Simón i Matutano i Rafel Súra i Albinyana** (Signants de les Normes de Castelló). 1997: **Enric Valor**. 1998: **Col·lectius en Defensa de la Llengua**. 1999: **Universitat Jaume I**. 2000: **Grup de Danses el Raval**.

Sense més, us esperem el dia del Sopar-Lliurament del premi del 2001.

Josep Vicent Cerdà Navarro
President A. C. Socarrats

A PROPÒSIT

Índex

Articles d'opinió

Fernanda Diaz Pla,
Josep Pasqual Gil,
Vicent Pardo

Pàgines **4-5**

Crítica de llibres

Enric Portalés

Pàgina **6**

Cercavila

Corconet

Pàgina **7**

Cap on créixer

Urbanisme a Vila-real
Santiago Vilanova

Pàgines **8-9**

Entrevista amb Vicent Usó

Recent premi Ulisses
Enric Portalés

Pàgines **10-11**

L'incendi de Vila-real en la Guerra de Successió

Vicent Gil Vicent

Pàgines **12-18**

Socarrada Major 2001 Isabel-Clara Simó

Pàgina **19**

Edita:
Associació Cultural
Socarrats

Vila-real és un poble que... no li fa falta res?

per Vicent Pardo

Malauradament, pense que al nostre poble encara li falten algunes coses. Malgrat tindre un bon nivell de vida, un equip de futbol en primera divisió i tantes altres coses, trobe a faltar una cosa, important i -tanmateix- oblidada.

Respecte a l'educació formal les necessitats educatives bàsiques estan cobertes, doncs la població escolaritzable està escolaritzada. No anem a entrar ara en quines condicions, doncs no és el tema d'aquest article.

Respecte a l'educació no formal, i aquella que omple el temps lliure de molts dels nostres joves, hem de fer algunes consideracions. A Vila-real hi ha una bona oferta d'activitats extraescolars o complementàries en diversos camps: l'esportiu, disposem d'una ciutat esportiva, equips de diversos esports i de diferents nivells d'edat o categories; al terreny musical, tenim fins i tot més d'un centre formatiu, banda, agrupacions instrumentals i corals, solistes, etc.; al terreny de l'art dramàtic, hi ha una escola municipal de teatre, diversos grups de teatre de qualitat ben reconeguda, tant a nivell estatal com fins i tot internacional, festivals, actuacions, etc.

Què trobem -doncs- a faltar? A una ciutat fonamentalment industrial com la nostra, vivint com estem a una societat industrialitzada i d'alt nivell tecnològic, cal reconèixer que la formació en ciència i tecnologia dels nostres joves no és òptima, i en aquest terreny es podria fer molt més del que es fa.

No parlem ara de l'educació científica que reben els nostres escolars a les aules, que -com totes les coses- segurament també tindrà algun dèficit que no anem a entrar ara a analitzar ací, doncs no és aquest el lloc que correspon. Ens estem referint a la promoció de la ciència i la tecnologia entre els joves de la nostra ciutat, camp en el que hi ha ben poca oferta d'activitats.

Parlem ara i ací del fet que les institucions públiques podrien fer alguna cosa més per promocionar i fomentar la divulgació de la ciència i la tecnologia entre els nostres joves, com ja han fet altres institu-

cions, com, per exemple, els Tallers de Ciència Creativa per escolars que va impulsar fa algun temps l'Ajuntament de Mislata. I com esta, altres iniciatives que podrien programar-se i planificar-se per tal d'aconseguir diversos objectius d'interès, tals com:

- que els joves coneguen la història de la ciència i la tecnologia, font de valors sempre vients, i d'estímul per la cultura i pel treball, divulgant la vida, l'obra i el pensament dels molts científics i inventors que han escrit la història;
- aprendre actituds racionals pròpies del mètode científic que proporcionen recursos als joves per afrontar els problemes de la vida quotidiana de forma racional, la qual cosa, per una altra banda impediria que caiguessen en les garres de les pseudociències i dels vividors que les cultiven;
- incrementar la cultura científica dels nostres joves, que presenta segurament molts dèficits i és manifestament millorable;
- ocupar el temps lliure dels nostres joves en activitats científiques instructives, és a dir, formatives, que siguen positives i d'alguna manera, col·laboren a evitar que caiguen en altres «mals rollos»;
- fomentar la curiositat científica, donat que sembla que a mesura que els joves van creixent tenen cada vegada menys curiositat per les coses, i això no contribueix a la seua formació com a persones;
- fomentar les vocacions dels joves pels estudis i treballs relacionats amb les moltes branques de la ciència;
- comprendre la gran importància i la influència -positiva i negativa- de la ciència i la tecnologia en la nostra societat, la qual va en augment de cara al futur.

És una llàstima vore el poc ressò que iniciatives com la Setmana Europea de la Cultura Científica, que fa anys se celebren a la resta d'Europa, tenen al nostre país.

Nit d'eleccions

per Fernanda Diaz Pla

*Primer dimarts després del
primer dilluns de novembre.*

Aquesta nit, a l'igual que jo, molta gent en el món estarem pendents de les eleccions als Estats Units d'Amèrica. Tots pendents de qui, com diu Buenafuente, "serà el nou llogater de la Casablanca". És precis que ens pique la curiositat de veure els resultats després de tots aquests dies de presenciar *shows* de la moguda democràtica electoral americana.

M'imagino de cop que els candidats són dones, i les idees s'amunteguen al meu cap. Això suposaria que les reivindicacions de les dones s'haurien acabat, que el patriarcat viuria amb el matriarcat molt amigablement. Imagine també que aquest sistema capitalista havia canviat envers la llibertat, la justícia i el benestar social. Un sistema on els interessos econòmics de les multinacionals, del banc mundial i d'altres, generen odis, intoleràncies i guerres. Guerres on moren nens, homes i dones i on es perden cases i famílies.

No vull pensar què sóc, però no puc deixar de pensar que puc pensar-ho perquè aquest món l'han fet els homes. I són ells els qui regenten els poders polítics, això sí, amb algunes dones perquè tampoc totes som iguals.

Doncs, puc i vull dir que no m'agrada. Aquest món que heu fet no m'agrada.

Qui ens barreja i confon
CASTellà i espANYOL
no serà CASTANYOL?

Ai, Tere Zeta,
i per què
ens criden
"¡Espana!"
si pensen
CastaNa?

CORCONET

De l'analfabetisme

per Josep Pasqual Gil i Monzó

Zaplana dixit, el nacionalisme nasqué al temps de l'analfabetisme generalitzat. Del franquista, vol dir?

Bé. Deixem-nos d'**hacadèmies** i mandangues polititzades i atenem tots la Universitat, a vore què diuen la romanística, l'heràldica, la toponímia, la història i la geografia. Els politicastes i *tutti quanti*, muts i a la gàbia.

Ací la difusió de la incultura la començà Blas Piñar a la transició. Els *attards*, *brossetes* i *abrilmartorells* se'n pujaren al carro i, amplificats per *Reynes* i *Carrascoses* -cobrant, eh, cobrant!- no s'ha acabat.

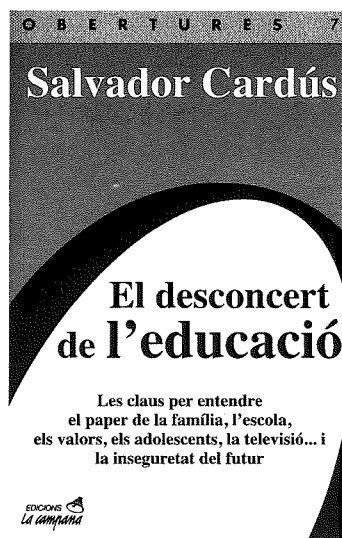
Ara han tornat, de la mà del *Pepé*, els *piocabanillas*, els *roblespiquer*, els *fragarobles*, els *fernandezmiranda*, els *ruizgallardón*, els *herrero-tejedor*, els *fabra*, els *oreja*, *ariassalgado*, les *garcia-valdecasas* i d'altres coneguts plançons de reconegudes soques, tots entorn del nèt de *Manuel Aznar*, que ja el 1939 entrava a Barcelona amb les tropes de Franco com a director imposat de *La Vanguardia*, i dels encara insubmergibles *fragairibarne* i *martinvilla in person*. Tot un representatiu repertori de *pedigrees* polítics com per a donar lliçons de cultura i democràcia a d'altres, a hores d'ara, i com per a blasmar d'anticonstitucionals i antidemòcrates els qui no vàrem assimilar prou bé les classes de *formación* del espíritu nacional -nacional, ull!, i *español*, desde luego - que ens imposaven, amb la *lengua del Imperio*, els seus recordats pares als qui només mereixíem respecte i igualtat de tracte.

I els seguim demanant, exercint de valencians cada dia i, si cal -que caldrà-, tornant-nos a manifestar pels carrers de València cada 25 d'abril i 9 d'octubre -el Bloc que prenga nota- malgrat les provocacions i les calúmnies, en la *lengua común* que diuen ara malgrat seguir sonant a castellà, dels que manen i de la seua tropa, amb don Eduardo al capdavant, el lamentable portaveu, la premsa amiga i la televisió captiva.

Que vegem, ací l'analfabetisme no s'ha acabat. És més, diríem que la democràcia, que és igualtat i respecte als drets i la cultura dels pobles, per part dels *nacionales* ni tan sols ha començat encara. I no porten camí.

Crítica de llibres

per Enric Portalés

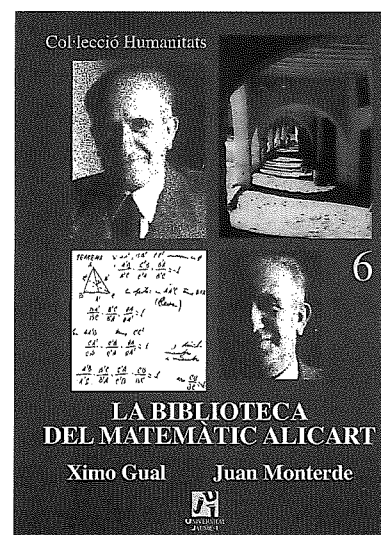

El desconcert de l'educació. Salvador CARDÚS.
Edicions La Campana. Barcelona 2000. 2.200 pta. 346 pp.

El títol no em sembla gens encertat perquè hom pensa que estem davant d'un llibre per a educadors (o siga per a ensenyants) i clar, ja sabem que els mestres sempre s'estan mirant el melic i fent-la petar davant de qualsevol canvi que els obligue a espavilar-se. El llibre no és això. Vull ressenyar-lo perquè és una anàlisi valenta i políticament incorrecta de la situació actual davant de les expectatives en l'ensenyament derivades del nou pla d'estudis, de les noves tecnologies i de la societat que està emergent amb el nou mil·lenni. Es tracta per tant d'un llibre per a tothom; ensenyants i pares i el que és més interessant, per als adolescents (Com és que l'escola només sap integrar positivament l'alumne dòcil?). Tracta per tant de tots els temes que es relacionen amb l'educació de manera oberta, sincera i responsable, sense el maniqueisme de la veu de l'experiència ni amb la beneiteria d'una escola de monges. En definitiva, un llibre fonamental per encarar amb èxit l'estudi, els horaris, el problema de la televisió i sobretot el futur.

La biblioteca del matemàtic Alicart. Ximo GUAL i Juan MONTERDE.
Univ. Jaume I. Castelló 2000. 1900 pta. 226 pp.

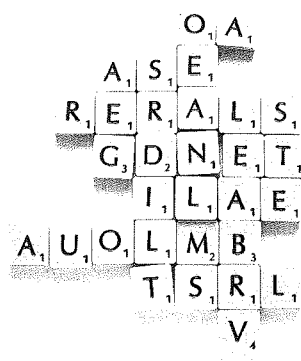
La sorpresa d'aquesta publicació és que pot encarar-se sense cap complex pel desconeixement de les matemàtiques. Com havia de ser, la gran part de la biblioteca d'Alicart és matemàtica i científica però, el llibre s'estructura de manera que el que té més pes és la figura de l'home i el poble de Lluçena, que l'acollí mentre la seua ciutat natal el menyspreava, (a banda, és lògic, de la feinada de catalogar tota la biblioteca donada per Alicart a Lluçena). Un matemàtic i enginyer modest de Castelló que es troba en gran part de les vicissituds que ha donat aquest segle d'una manera gairebé fortuïta. El coneixement de grans matemàtics arran de les seues estades a Alemanya, la feina d'interpret en la conferència que Einstein donà a Madrid, la guerra civil, la repressió que patí personalment ... Tot plegat ens dibuixa un personatge que s'ha de reivindicar no sols des del punt de vista científic sinó també social i nacional.

biblioteca Universal

Màrius Serra
Verbàlia

jocs de paraules i esforços de l'enginyer literari

Verbàlia. Jocs de paraules i esforços de l'enginyer literari.

Màrius SERRA. Ed. Empúries. Barcelona 2000. 2.950 pta. 548 pp.

Màrius Torres és qui signa els mots encreuats de La Vanguardia, i això li ha donat per a publicar pràcticament una enciclopèdia sobre enigmes i jocs que s'han elaborat amb les llengües en la història de la humanitat. Des de l'Enigma de l'Esfinx (Quin és l'animal que de bon matí fa servir quatre peus per caminar, al migdia dos i a la nit tres?), passant per les típiques endevinalles, arribem a una immensa quantitat de recursos literaris, dels quals no sols dóna exemples (en diverses llengües), sinó que els explica, ens conta l'origen i els valora. Palíndroms, anagrames, mots encreuats, laberints, acròstics o el joc del contrapet, pentavocalismes (quantes paraules es poden formar que tinguen les cinc vocals?), ens faran passar una estona divertida repassant com se les han ingeniades els escriptors (antics i moderns) per aconseguir formes lúdiques o enigmàtiques tot remenant i combinant l'inesgotable pou de les paraules.

Cercavila

Certa campanya municipal ens informa que **El nom és Vila-real**. I ja va bé, perquè és el topònim propi i històric i encara hi ha gent que no el sap escriure amb correcció.

Però l'ajuntament no té cap autoritat, si més no moral, per a dir-ho, això. Ja que ell mateix es contradia no acceptant-lo, pels vots contraris del partit majoritari, que s'encaparra a mantenir la ridícula ambigüitat Vila-real/Villarreal. Com s'escriu en àrab?

Per acabar-ho d'adobar, al mapa que difon la diputació apareix l'antològica «bilingüada» Vila-real de *los Infantes*, com quan la incultura veia la ciutat com «dels xiquets» i la pedania, per «lògica», *del Niño Perdido*. Fa l'efecte que la institució s'ha reciclat a mitges i la resta ho escriu de memòria. De memòria franquista, és evident.

Segurament, la màxima entitat esportiva local tindria el detall de dur el nom en l'idioma del poble que li dóna suport i que, amb dignitat i orgull, hauria de difondre: Vila-real. Però la confusió identitària a Ca la Vila no li ho facilita. De veres no saben qui i què som?

L'ombra del general és allargada. Rere un quart de segle, encara hi ha signes feixistes i àguiles imperials per la ciutat i continuen *¡Presentes!* al frontis de l'arxiprestal *José Antonio Primo de Rivera* i els caiguts dels *nacionals*, mentre els morts per l'ordre constitucional, llavors republicà, no hi són. No tenen cap vergonya Església i Ajuntament, a la fi del segle i del mil·lenni?. Ni per la pau i la concòrdia, ja que no per igualtat i justícia?. Fins quan?

L'ordenació urbanística del Madrigal només la justifica una xarxa de camins amb entrada i sortida. Delinear a la carta culs de sac i fer expropiacions arbitràries a preu de saldo i a un costat o l'altre *según vos quien sois*, sense aturar l'amenaça industrial del Camí Fondo i la contaminació acústica i ambiental que hi malmet la qualitat de vida, no té t relat ni perdó.

A la dreta del Termet hi ha un aparcament de cavalls en un lloc d'esbargiment públic i un parc infantil. Cal ser ase o voler fer l'haca. Hi ha doctors en medicina a la corporació?.

Aparcaments, i milions per fer-ne, al poble es volatilitzen - hospital, hotel-multicines- i en acabant ens treuen espais verds. L'hípic, no podria també desaparèixer ja?

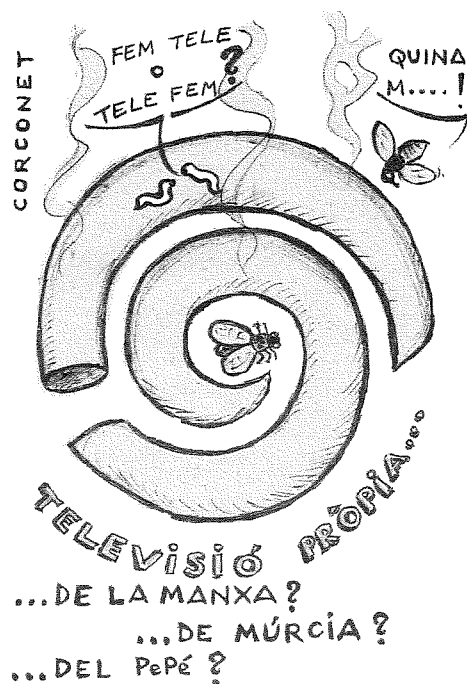
Els pantans, pocs i menuts i esgotats del tot, es van omplir fins a vessar rere la llarga sequera. No s'havia aprofitat per revisar-los. Governos incompetents, aigua en cistella.

I sort va tenir Almassora, com els veïns dels Àngels, de no passar de l'esglai. *María Cristina me quiere gobernar* i la Rambla seguia la corriente. Fins que es va acabar l'aigua.

El públic ja no es confessa als capellans. Ara, per televisió, hi ha un estol d'espavilats que, barallant les cartes o demanant-te quan vas néixer, en un punt et prediuen l'avenir.

Sí. Els vidents són gent amb molta vista: veuen apropar-se els ximpls d'una hora lluny.

Milers de milions ens ha colgat Zaplana a Terra Mítica. El 51 % d'una inversió de més de seixanta mil l'estima ara la *Paramount* en només quinze mil. Qui havia de mullar ja deu haver-ho fet, amics i parents inclosos. *España va bien... según para quién*. Terra còmica!

CORCONET

Cap on créixer? La Plana Baixa

per Santiago Vilanova

Si passegem tranquil·lament entre la piscina coberta i la Biblioteca Municipal per vora Sèquia Major i mirem amb ulls d'observador, ens adonarem que Vila-real està edificant en aquest sector a un ritme vertiginós. Si pugem a qualsevol edifici una mica elevat de la zona del Col·legi Públic PIUS

XII veurem igualment que en el triangle format per aquest centre educatiu, per la via del tren i per Continente ja no queden terrenys disponibles, sobretot si pensem que allí cal construir un tercer institut.

La ciutat es veurà molt prompte col·lapsada en el seu creixement urbanístic perquè ens trobem envoltats per un autèntic «cinturó de ferro», i aquest era precisament el títol d'un article que vaig publicar ara fa tres anys en una revista local. Un cinturó de ferro format per la via de RENFE, les indústries i depuradora industrial del sud, les segones residències de l'oest (zona del Madrigal) i el riu de Millars, al nord. Si algú pensa que en el futur serà possible créixer en edificacions cap al sud-oest per buscar l'actual ciutat esportiva del Vila-real, cal recordar que primer serà necessari plantejar-se treure totes les indústries de la zona. La gent no està disposada

a sofrir índex greus de contaminació.

Ara bé, aquest fet que exigiria un seriós debat entre polítics, arquitectes, constructors, associacions de veïns, i ciutadans simplement preocupats pel fet que ara esmentem, no sembla preocupar ningú. O si més no, no observem intervencions públiques a la premsa plantejant aquest problema. Però ens cal un debat.

Ens cal un debat seriós i molt prompte apareixerà la necessitat de modificar l'actual Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU); serà el moment adient.

Els problemes, a més, semblen agreujar-se perquè tanquem els ulls davant un fet inqüestionable de la vida actual; si per a Ortega i Gasset «yo soy yo y mis circunstancias», ara sembla més cert que **jo sóc jo i el meu vehicle**. Vull dir, quan una nova zona s'enceta, no sols van a habitar-hi persones, ans també vehicles; no és aventurat afirmar que en pocs anys per cada persona de qualsevol edat posseïrem un vehicle i per tant, caldrà deixar-lo en algun lloc. Com que els constructors, llestos ells, construeixen menys places de parquins de les necessàries, les ciutats es col·lapsen. I la nostra especialment. Com que a més, ací no cal preveure jardins, ni cal deixar els carrers el suficientment amples, la ciutat està cada vegada menys habitable.

Però, tornant al tema de l'expansió urbana de la nostra ciutat, cal concloure que l'única sortida, de moment, viable és el creixement cap a la ciutat de Borriana. No se m'acut altra. I per aquest cantó trobem factors favorables i en trobem d'altres molt desfavorables. Factors favorables són, d'una banda, que ja hi ha edificis de serveis: l'Hospital de la Plana i el centre educatiu situat al costat de la carretera de Borriana. Aquests ja han trencat una inèrcia que serà seguida per noves construccions. El peix ja està venut. I els terrenys comprats.

Lògicament factors desfavorables són que ens anem a menjar terreny agrícola fabulosament ric i que **existeixen una via del tren i una N-340 que actuen de barreres**. I, per tant, que caldrà esponjar-les aquestes barreres; caldrà travessar-les amb comoditat, per sota o per damunt. Tot plegat, torne a insistir en la qüestió que ens cal un debat. Un debat a fons i una planificació acurada. Planificació, direu, un comunistot és este.

Com que l'espai del qual dispose en aquesta revista és limitat sols voldria acabar amb una reflexió: **la planificació que plantegem ha d'ésser d'abast comarcal**.

O dit d'una altra manera: la ciutat de Borriana és en el futur immediat l'àrea de creixement natural de la ciutat de Vila-real. I, compte! això el capital privat ja ho ha vist. En el moment de redactar aquest article apareix una notícia al periòdic Levante que afirma que l'empresa constructora GyC, mitjançant la urbanitzadora Vistamar, té prevista una inversió de quinze mil milions de pessetes per tal de construir quatre mil vivendes en terme de Borriana, en el paratge conegut com San Gregori, entre el Clot de la Mare de Déu i el camí la Mar de Vila-real.

La notícia afegeix que és «una iniciativa pensada para atraer a ciudadanos de poblaciones próximas y también a otros de fuera de la comarca» «El proyecto ya ha sido esbozado en Vila-real y

Onda y ha suscitado bastante interés» (Dissabte 18 de Nov.)

... cal concloure que l'única sortida viable és el creixement cap a la ciutat de Borriana.

En els propers anys allà on serà interessant de veritat viure serà a Borriana. Anava a dir la nostra ciutat germana, no sé si atrevir-me a tant. És per això que seria una gran equivocació no tenir la visió de futur necessària i tolerar la instal·lació als voltants de la circumvalació de Borriana d'indústries ceràmiques. I dic una equivocació puix en el futur més immediat no és la indústria allò que ens interessa: són els serveis. Són les indústries de software, són les facultats universitàries, són els hotels de qualitat, són els restaurants de pedigrí, són les sales de cinema, són els gimnasos i les biblioteques, són els centres tecnològics, són els gabinets de disseny i no pas les indústries allò que donarà qualitat de vida.

La Plana Baixa encara és a temps de triar un tipus de vida d'altíssima qualitat, encara no està tot fet malbé. Si ens equivoquem en la planificació del futur la feina serà dels nostres fills. Si encertem s'enrecordaran per a bé de nosaltres.

Permeteu-me, però, vista la realitat social i l'altura de mires de la classe política que tenim (amb molt escasses excepcions) que em senta cada dia més escèptic.

**LLIBRERIA
PAPERERIA
AUSIÀS**

Ausiàs March, 24
Tel. 964 53 36 73
VILA-REAL

C/ Onda, 25
Telèfon 964 52 52 15

Vila-real
(Castelló)

Vicent Usó acaba de guanyar el premi Ulisses 2000 de narrativa

entrevista feta per Enric Portalés

La novel·la **La taverna del cau de la lluna**, guanyadora del premi, serà publicada per l'editorial Tàndem.

Una de les coses que més m'agrada de Vicent és la seua bonhomia i senzillesa, a les quals s'afegeix l'hospitalitat, un cop endinsats a sa casa. Vicent és un home atent i afable, interessant i pròxim, característiques que no solen donar-se entre aquells que ultrapassen el llindar de l'anonimat.

El seu despatx s'organitza a partir del centre que representa l'ordinador i tot al voltant s'acumulen llibres de diversa índole, carpetes i paquets, on guarda els materials que li serveixen per bastir l'univers de cada novel·la. Tot però, ordenat de manera pulcra i envejable. Només queda per penjar el quadre commemoratiu del premi aconseguit fa uns dies que duu la firma del borrianenc Traver Calzada.

El seu posat nerviós i tímid es transforma quan seu en el seu cau. Una cadira giratòria amb braços (igual que la que m'asseu a mi) i l'entorn en el qual juga a fer de déu, el relaxen.

Pregunta: En primer lloc, volem donar-te l'enhorabona pel nou premi, tot i que ja ens tens un poc malavesats a què en guanyes (el Ciutat de Vilareal -1992 i 1995-, el Ciutat d'Elx - 1995 -, el de la Universitat de Lleida -1998-). Un escriptor com tu, amb cinc novel·les publicades, necessita els premis literaris?

Resposta: Gràcies. Per a mi guanyar un premi és un reconeixement com a escriptor i a més suposa la publicació de l'obra. Si no em presentara als premis, la publicació seria més difícil perquè hauria d'anar vagant per les editorials i competir amb el munt de manuscrits que reben cada dia. Així que preferesc el premi per la facilitat de publicació i perquè permeten arribar a un major nombre de públic.

P: Com és **La taverna**?

R: És un recull d'onze contes llargs que podrien llegir-se per separat però que tenen un fil conductor que els organitza com una mateixa narració. Cada conte és la confessió d'un personatge diferent (un assassí, un carnisser, un transvestit, un

cantautor...), que pertanyen a un mateix lloc i comparteixen algun fet i fins i tot algun lligam familiar.

P: Has dit que tots pertanyen a un mateix lloc, a quin?

R: És un poble imaginari, situat en una vall de sureres que pateix un canvi a causa de la industrialització, donat que s'hi instal·la una fàbrica de mobles. Malgrat que no m'agraden les etiquetes, diria que és una novel·la ecològica.

P: Per la crítica a la industrialització?

R: No, no. Perquè el paisatge, la fauna, els arbres, tenen un paper important. La industrialització no és bona ni dolenta en si mateixa.

les persones estem avesades a no escoltar, a monologar amb els altres.

P: No sembla que els personatges tinguin molt a veure, com ho fas per introduir-te en la pell de gent tan dispar?

R: Tots els personatges tenen alguna cosa de mi. De fet, només escrivim des de l'experiència, i sempre hi ha algun referent per a cadascun, només s'ha de trobar. Per exemple, se'm va preguntar com és que em sentia tan còmode amb personatges femenins i la veritat és que tothom coneix dones que actuen d'una o d'una altra manera, i no és difícil saber el que sentim (homes i dones), només cal observar al nostre voltant.

P: Totes les teues novel·les tenen estructures diferents, però què les motiva, l'experimentació?

R: Quan comence una narració el que més em costa és trobar la veu, qui la dirà? Una vegada ho aconsegueix, tot ve rodat. La taverna parteix d'un recull de contes anterior que, reordenat allargat i enllaçat, esdevé una novel·la. Sí, és una estructura novedosa i anava molt bé per a l'Ulisses, perquè és un premi més obert que no altres. Jo no faig experiments amb les obres. el que passa és que segons la història que vull contar, la veu em demana un determinat esquema. Una novel·la és la veu que la conta.

P: És que sembla que cada obra encete un camí

nou. Novel·la històrica, novel·la eròtica, ara novel·la ecològica ...

R: Ja he dit que no m'agraden les etiquetes. La meua intenció és créixer com a escriptor i contestar-me preguntes, així és que segons la pregunta, la resposta ha de ser diferent. És per això que cada obra és distinta. Respon a preguntes distintes, malgrat que es pot veure un fil conductor, un estil que em pertany i que les agermana.

P: Tot bon escriptor ha de ser un bon lector?

R: No ho entenc d'una altra manera. Jo m'ho passe molt bé llegint, tant que m'agradaria viure 4.000 anys només per llegir tot allò que no podré.

un bon escriptor ha de ser un bon lector

P: Quins són els escriptors que més t'agraden?

R: Hi ha una gran quantitat d'autors que m'interessen per alguna raó. Les grans passions que desperta i l'actualitat d'Homer, l'humor de Moncada i la transmissió del llenguatge com si fóra oral, l'estructura organitzada de la informació de Cabré, la coherència i l'originalitat de Saramago, i molts més, Eco, Mira, Stevenson ...

P: Quina novel·la t'agradaria haver escrit?

R: Moby Dick, sense cap dubte. La vaig llegir d'adolescent en una versió mutilada i l'avorrí. Després l'he llegida en la versió de Maria A. Oliver i m'ha fascinat.

P: Hi ha una obligació de l'artista que és la promoció, de la qual molts en reneguen, en canvi a tu, se't veu còmode en les presentacions, sessions de firmes, ràdio ...

R: La promoció en si no m'atrau, però em permet connectar amb els lectors i qualsevol excusa per a parlar de literatura o per a parlar simplement és bona. Considere que les persones ens limitem a monologar, poca gent escolta què diu l'interlocutor, així que la conversa, escoltar i parlar, m'interessa particularment, i la promoció m'ho permet. A més gràcies a ella he pogut conèixer persones com Mira o Moncada.

les novel·les

La cançó de la terra estimada (1992)

I en els arbres i el vent (1994)

La mirada de Nicodemus (1997)

Tan oberta com sempre (1998)

Maig era un mes sense pluja (2000)

P: Alguna vegada també t'hauràs trobat amb d'altres ...

R: Sí, he compartit caseta amb Vizcaíno Casas o amb J.M. Carrascal, que té una dona estupenda, però tot se suporta.

P: Has creat una pàgina Web a la qual hi poden accedir tot aquells que se senten interessats per la teua obra i també un correu electrònic al qual se't poden adreçar els lectors. Ets un escriptor modern que no té por de la desaparició del paper?

R: No crec que el paper imprès desaparega mai, però vaig comprendre que l'avanç tecnològic vinculat a internet seria aclaparador i no volia ser una

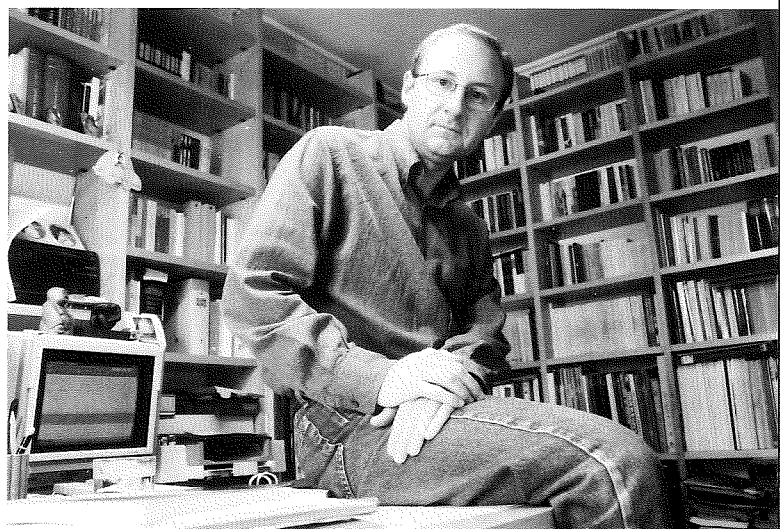

FOTO PAU BELLIDO

tomba abans d'hora. Per a mi, internet és una grandíssima font d'informació i al temps una manera de comunicar-me amb gent amb la qual no podria d'una altra manera.

P: Per ser un escriptor reconegut reps molts encàrrecs. Des de la presentació de la reina de festes a unes pàgines culturals a Mediterráneo o el guió de la festa d'ascens a primera divisió del Vila-real CF. És que acceptes tot el que et proposen?

R: No, no. Només allò que em permet introduir-me en llenguatges diferents als que use (el periòdic, el teatral...) i si tinc temps per fer-ho. La meua pretensió és créixer com a escriptor i tot el que faig m'enriqueix.

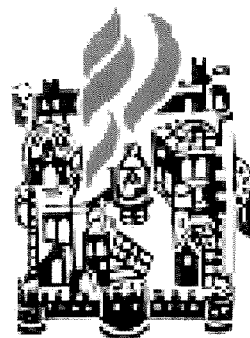
P: T'interessa ser reconegut públicament?

R: No especialment, però he tingut un gran plaer en guanyar el premi a Castelló, perquè ha estat a la meua terra, envoltat de la gent que conec i estimo. Ha significat un reconeixement més pròxim i emotiu, igual com aparèixer en la revista La Vila que m'és tan propera.

L'incendi de Vila-real en la Guerra de Successió

**Text íntegre de la conferència d'en
VICENT GIL VICENT**

amb ocasió del 12 de gener de 2000
al casal del Bloc Jaume I

El 12 de gener de 1706, el 25 d'abril de 1707 i l'11 de setembre de 1714 són referents cabdals en la represa de la consciència col·lectiva com a poble i com a nació catalana.

Aquestes dades d'obligada referència són mèrit de la Renaixença. La historiografia romàntica de la segona meitat del segle XIX va reduir exclusivament la lluita dels catalans contra el Borbó entre 1705 i 1714 a la defensa a ultrança de les Constitucions i el Furs i a concloure que des del 1714 tots els mals de la nostra societat venen d'Almansa.

Aquesta lectura em permetria avui, aquí, fer un discurs d'èxit segur. Però a mi el 12 de gener de 1706 no m'interessa per plorar llibertats perdudes i clamar per tiranies patides. A mi el 12 de gener, el 25 d'abril o l'11 de setembre m'interessen per saber què vam ser, per saber senzillament qui som, que la nostra miraculosa i fràgil existència com a poble, com a nació, no és fruit d'un mal o bon somni.

Per això, començaré recordant que la Guerra de Successió ha generat, i generarà ja des del principi, molta literatura. No debades es tracta d'una guerra ideològica, d'un enfrontament que ventila, en la superfície, els drets dinàstics que assistien els dos principals pretendents al tron d'Espanya, en la qual l'opinió pública, treballada pels partidaris de l'un i de l'altre, jugà un paper molt important.

Per als historiadors romàntics del segle XX, per a la Renaixença i per a bona part del valencianisme polític o cultural, la Guerra de Successió, i sobretot el seu desenllaç amb la derrota d'Almansa i la pèrdua dels Furs, representa un fet transcendental en la història dels valencians. Un tall tan radical gairebé com la mateixa conquesta del segle XIII. Els valencians perdiem la nostra identitat política i nacional, simbolitzada en l'ordenament foral, i iniciàvem el procés de la nostra despersonalització com a poble amb la nostra integració forçosa en la monarquia absoluta espanyola.

De bello rustico valentino

La guerra hauria consistit sobretot en l'enfrontament sobretot de dues concepcions polítiques: l'absolutista i centralista i la federalista i neoforalista, encarnades respectivament per Felip d'Anjou i per Carles d'Àustria, i impulsades una per la Corona de Castella i l'altra per la d'Aragó. En definitiva, una guerra territorial, del centre contra la perifèria, de Castella contra la Corona d'Aragó, i una guerra política, de l'absolutisme contra el parlamentarisme, ocultes sota l'aparença d'un conflicte dinàstic.

Tanmateix, els contemporanis estaven lluny de compartir aquesta visió. Josep Manuel Minyana, autor botifler d'una relació dels fets publicada a la Haia a penes quaranta anys després, titulava significativament la seua obra *De bello rustico valentino*. Per a ell, com per a molts altres valencians, la Guerra de Successió havia estat sobretot això, una guerra agrària, una prolongació més vigorosa de la Segona Germania. Un episodi eminentment social i local, embolcallat o emmascarat per altres litigis més secundaris, com la fidelitat a un o un altre pretendent.

Per a un diccionari militar francès de mitjan segle XIX, en canvi, la guerra havia estat una més de les guerres franceses de l'època, un capítol més de la llarga lluita per l'hegemonia europea, en la qual el menys important era precisament la legitimitat dels drets successoris d'ambdós aspirants.

Per a un desencisat Tomàs Carles Escuriola, jurista de Sant Mateu, decidit partidari de Basset exiliat a Barcelona, "*l'arrogància de l'arxiduc, el fanatisme dels capellans i dels frares, la ràbia de la rebel·lió, això és el que queda del joc. No veig gens de valor en les tropes reglades, només el trobe en el poble que creu que serà sant si mor per l'Arxiduc*".

Al vicari Llorens de Vila-real, fets com els del 12 de gener de 1706 li servien per aconsellar "*que si mai veus guerra, no pots fiar cas de ningú*". Pel rector Garriguella, trobant-se pres a Girona, la guerra havia estat un desengany perquè: "*Sia francès o alemany, l'espanyol o portugués, l' diré sempre que rei és / aquell que pot fer-me dany*".

La Guerra de Successió, en el fons, va ser tot

això alhora i moltes coses més: un enfrontament bèl·lic que, amb independència del detonant primer, catalitzà diverses tensions larvades o mal tançades locals o internacionals, socials, econòmiques i polítiques.

"Deu nos quart del mal Francés"

Tot començà com una partida d'escacs al tauler de la política internacional. La previsible mort sense descendència de Carles II desencadenà les intrigues a les principals cancelleries europees i a la mateixa cort de Madrid en suport del candidat més convenient: el que millor assegurés els interessos de cada potència, tant en matèria comercial com territorial. Hi havia en joc, en efecte, el lucratiu comerç amb Amèrica monopolitzat per Castella i les despulles de l'antic imperi hispànic: les possessions italianes de Nàpols a Milà i els Països Baixos.

Inicialment, l'entronització del primer dels Borbons no va ser massa contestada, ni a l'interior ni a l'exterior de la península. El nou monarca jurava a Saragossa els furs d'Aragó i a Barcelona les constitucions de Catalunya. Tot seguit celebrava corts al Principat i autòritzava els catalans a negociar directament, per primera vegada, amb Amèrica. No hi havia motius, per tant, per a una especial animadversió contra un monarca que havia respectat la legalitat foral i atorgat importants mesures benèfiques per a l'economia del país. I, de fet, l'adhesió al nou sobirà va ser bastant generalitzada als territoris de la Corona d'Aragó.

Paral·lelament, però, Felip V concedí també substanciosos privilegis comercials als seus connacionals francesos en detriment dels interessos mercantils anglesos, alhora que les ambicions expansionistes de Lluís XIV xocaven amb les de l'Imperi i encenien el senyal d'alarma a Holanda. La comunitat d'afectats s'uní en la Gran Aliança de la Haia, constituïda el setembre de 1701, que declarà l'any següent la guerra a França i a Felip V.

L'excusa formal era la major legitimitat dinàstica de l'arxiduc Carles d'Àustria al tron de la monarquia hispànica. Carles, proclamat rei d'Espanya a Viena el setembre de 1703, esdevingué de seguida un titella en mans dels anglesos, que assumiren la direcció de la guerra i ràpidament la importaren a territori peninsular, fent desembarcar el pretendent a Lisboa el 1704 i aprofitant la seua superioritat naval per a establir caps de pont al llarg de tot el litoral i infiltrar-hi agents austracistes d'origen local que incitassen la revolta contra el Borbó.

Un d'aquests agents a La Plana va ser Fèlix Puche. Aquest veí de Castelló *"ha procurado en algunos pueblos atraer así algunas personas con animo de incorporarse con ellas al Cuerpo de Sediciosos"*. A Vila-real atrau a la causa de l'arxiduc mossèn Josep Llorens i els Alberola.

Mort el 12 de gener, el Dr. Llorens és el que mobilitza la major part del clero de Vila-real en la *"resistencia dels veïns desta vila de Vila-real a les tropes de Felip 5"*.

Tanmateix, la configuració del bàndol austracista a Vila-real es va realitzar entre el 1701 i el 1705, gràcies a la tasca duta a terme pel vicari Florian Fuster.

Del caràcter de Fuster són bona mostra aquests versos irònics amb els quals es despatxava quan algú li parlava de Felip V: *"Déu nos quart del mal Francés / i de tot poll de gallina, / que sobre no valer res, / causen un gran mal de orina"*.

L'any 1701 Fuster havia estat amonestat per la Inquisició per *"ayuntamiento carnal con su criada"*. En març de 1706 de bell nou serà processat pel mateix delict. La realitat d'aquest nou procés fou en paraules del mateix inquisidor de València Isidro de Valmaseda *"que dicho vicario de Vila-real, así en lo particular como en lo comun, en grave perjuicio de su conciencia, menosprecio de la eclesiastica disciplina i de la fidelidad Jurada al Señor Don Felipe Quinto, ha fallado a ella voluntariamente i de proposito y con dañado animo, declarandose su contrario y siguiendo descubiertamente el partido de los enemigos y rebeldes..."*. Malgrat que Fuster va adduir en defensa pròpia que el 12 de gener a Vila-real havia aconsellat obrir la vila al Borbó per-

Felip V d'Anjou, primer monarca Borbó amb el suport dels castellans i els botiflers i nét de Lluís XIV de França, responsable del "general escarmiento" perpetrat a Vila-real

què "donde entra el sol entra el rey", la condemna imposada a Fuster fou exemplar: "prision perpetua a pan y agua y silicio con azotes todos los viernes".

Davant aquests posicionaments proaustracistes, l'actitud del Consell es va caracteritzar per la prudència fins el mateix 12 de gener de 1706. El "partit" encapçalat per Font de Ursinos i l'escrivà Ferrando, per por que una actuació enèrgica provocara reaccions de solidaritat més fermes entre els filoaustracistes. La facció de Pasqual Alberola, per por al mateix però entre els filofelipistes.

"Ni França ni Espanya, sino visca la terra y muyra malgovern"

El 10 d'agost de 1705, l'esquadra anglesa que traslladava l'arxiduc a Barcelona, després d'un intent fallit d'entrar al port d'Alacant, prengué el d'Altea, on va ser calorosament acollida per la població local prèviament alligonada pel rector del poble, i hi desembarcà alguns propagandistes al servei dels aliats, encapçalats per Joan Baptista Basset i Francesc Garcia d'Àvila. D'Altea, la insurrecció s'es-

tengué ràpidament per tota La Marina, gràcies a les promeses de Basset d'abolir les càrregues senyorials i de promoure algunes poblacions a la condició de viles reials.

Tan sols dos dies després de la presa de Dènia, el 18 de setembre, la notícia provocà greus avalots (*inquietudes*) a Vila-real "a favor de la sedición". L'avalot va començar al raval de València amb crits "en seguiment de Sa Magestad Carles i Visca el Rey".

Segons un testimoni dels fets, al raval de València eren "tots una mica miquelets" i els crits dels revoltats no van ser tan monàrquics, sinó més aviat "Ni França ni Espanya, sino visca la terra y muyra malgovern", crits molt més en concordança amb l'estat de tensió que es vivia a Vila-real des de la dècada de 1680.

Dels 46 maulets de la "Relación de Miqueletes de Vila-real", 36 són jornalers, 21 viuen al Raval de València i 19 al de Castelló. Tots procedien del món dels jornalers i dels sense feina.

Les repercussions de la Segona Germania a La Plana i de la revolta dels Barretines són fàcils de seguir en els processos criminals que es conserven a l'Arxiu del Regne de València i als memorials de la Secretaria de València de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

La guerra, importada ja a territori valencià, reactivaria conflictes mal tancats o n'obriria de nous, de molt diversa naturalesa, que li donarien una coloració diferent d'una comarca a una altra, a penes dissimulada per l'adscripció a un partit o altre.

La facció més radical dels partidaris de l'arxiduc,

Proclamació a Dènia l'estiu de 1705 de Carles III d'Àustria, l'Arxiduc, candidat dels maulets, com a rei de València. Poc després ho seria a tota la confederació catalano-aragonesa, que acabà abandonant a la seua dissort en esdevenir Emperador a Viena el 1711

els maulets, seduïda per les promeses de Basset, situava en primer lloc la lluita antisenyorial, cosa que, ni que fos per pura simetria, provocava l'alienació de la noblesa del costat dels filipistes, els botiflers. El mateix passà al reialenc, on des de l'expulsió dels moriscos les condicions d'exploració capitalista del camp eren molt més dures que en la senyoria.

Però també hi intervenia el ressentiment antifrancès de la població valenciana, exacerbat per la guerra de finals de la centúria anterior i el violent bombardeig del port d'Alacant; i en particular el dels comerciants autòctons, irritats pels avantatges concedits als francesos, que pràcticament monopolitzaven el comerç valencià des de les seues bases a Vinaròs, València, Dénia, Altea i, sobretot, Alacant, i per la prohibició de mantenir tractes amb els aliats, cosa que perjudicava l'exportació dels productes valencians (ametlles, panses, vi i llana) als mercats anglesos i holandesos.

Sense oblidar, com també es veu a Vila-real, les rivalitats polítiques locals. La lluita entre les diverses faccions de l'oligarquia municipal fou la que determinà l'afiliació a un bàndol o un altre (és el cas de personatges com Pere Amer o els Font de Ursinos i els Mundina).

I sense excloure tampoc els avatars de la guerra, que decantaven els indecisos del costat dels vencedors (l'11 de gener de 1706 el clergat de Castelló havia ja redactat i signat l'acta de rendició de la ciutat) o el temor que provocava la proximitat d'unes tropes o altres (l'arribada de l'exèrcit del Borbó al Forcall fa que Cinctorres compre la "seua quietud").

La guerra esdevenia així el compendi o el marc d'una gran diversitat de guerres i conflictes interns, amb una multiplicitat de causes i d'escenaris, en el qual no eren rars tampoc els canvis sobtats de lleialtat.

L'any 1705, la indefensió del país i la poderosa exhibició de força de l'armada anglo-holandesa al llarg del litoral contribuïren a decantar moltes poblacions del costat de l'arxiduc i a facilitar l'avanç de Basset i de les seues tropes de camperols armats.

La situació es complicarà encara més per al bàndol borbònic amb la caiguda de Tortosa, que propicià la constitució d'un nou focus austracista a Vinaròs, i amb la rendició de València el 16 de desembre. A més, Barcelona havia estat ocupada per l'arxiduc a l'octubre i en novembre el Rosselló i la Cerdanya francesa es revoltaren contra el Borbó. Aquesta era la situació quan les tropes del Conde de las Torres saquegen i incendien Vila-real, el 12 de gener de 1706.

El "general escarmiento" de Vila-real

Don Cristóbal Moscoso y Montemayor, primer Conde de las Torres, havia fracassat davant Peníscola i Sant Mateu. Per la qual cosa, malgrat que Felip V li donava el tractament de "*querido hermano*", en l'imaginari dels comandants militars del Borbó restava molt present que havia estat un decidit austracista fins l'estiu de 1705.

El fracàs de Sant Mateu era a ulls del mariscal Tesse "*habil manejo del señor Conde de las Torres*". El 8 de gener li havia tramés instruccions clares de la situació bèl·lica i del que tothom esperava de Moscoso: "*Tengo delante de mi Cataluña adorando al pequeño soberano que ha creado. A mi derecha el reino de Valencia totalmente revuelto y en medio el de Aragón que no desea otra cosa que hacerlo... Mirad donde estais como un pais donde casi es necesario un ejercito en cada pueblo y no os volvereis a equivocar. No es necesario ganar el corazon de esta gente. Es preciso acabar con toda enojosa insistencia y atrevimiento dando ejemplar castigo*".

L'11 de gener les tropes de Moscoso arribaven al Millars pel camí de la Cova del Colom. Al dia següent, 12 de gener de 1706, les tropes del Borbó entraven a "sang i foc" a Vila-real. Un encés i patriòtic relat dels fets es pot llegir a *Villarreal* en la *Guerra de Sucesión*, treball que mossèn Benito Traver va presentar en 1924 als Jocs Florals de Lo Rat Penat i que es va reeditar el 1983. Avui tan sols recordarem el següent: la vila incendiada, 253 morts i més de 140 de "gent assenyalada amb el dit" desplaçats, que en paraules de Sor Teresa de Jesús Agramunt "*son perseguidos, robados, reciben todos los malos tratos imaginables i se dice que han muerto muchos*".

L'incendi de la vila no fou indiscriminat sinó selectiu. Els botiflers vilarealencs van marcar les seues cases perquè no foren cremades. L'incendi va començar quan ja la vila estava rendida i saquejada. Fou "*un general escarmiento*", en paraules de Moscoso.

De l'incendi de Vila-real, el 12 de gener de 1706, han quedat nombrosos testimonis. Sor Teresa de Jesús Agramunt fa emotiva crònica a la *Historia en que se cuenta la salida de Religiosas deste Convento* (dominiques de Vila-real) que succeí en *doce de enero de 1706*. Mossèn Vicent Torralba, Beneficiat de Santa Caterina, recull al seu dietari l'impacte que a la ciutat de València va tindre "*el universal incendio*" de Vila-real. Els inquisidors valencians remeti-

en un llarg informe al *Supremo Consejo de la Inquisición* sobre "*la desgracia fatal de la resistencia de los vecinos desta vila de Vilareal a las tropas de Felipe 5*". Els jurats de Xàtiva, dos dies abans de ser incendiada i sembrada de sal, recordaven "el desgraciat cas de Vila-real".

Després del 12 de gener totes les ciutats i viles austracistes sabien el que calia esperar del Borbó.

Esta primera fase de la guerra és la de major radicalisme maulet. Durant el mes següent a la seua entrada a València Basset, l'home fort de la situació, desplega una política popular destinada a reforçar el suport camperol a la causa de l'arxiduc. Eximí els vassalls del pagament dels drets senyoriels, concedí àmplies franquesses fiscals i perseguí la noblesa filipista i els comerciants francesos, els bens dels quals van ser confiscats i venuts.

Però el populisme de Basset i en particular la supressió de les càrregues dominicals també afectava els interessos de la noblesa austracista, que demanà i aconseguí de l'arxiduc Carles la revocació. El 23 de gener de 1706 era nomenat virrei el comte de Cardona i fins el 25 d'abril de 1707 va reconduir la política empresa fins aleshores i imprimí un caràcter més moderat al moviment. El 25 d'abril de 1707 la batalla d'Almansa, en la qual no intervingueren tropes valencianes, decidí la sort de la guerra al País Valencià.

"Por el justo derecho de conquista"

Aquesta va ser la raó per la derogació del règim foral i la supressió de les institucions privatives del regne; és a dir, l'eliminació de la nostra identitat diferenciada i dels seus òrgans d'autogovern. En realitat, més que un càstig o un venjança, es tractava d'una decisió política encaminada a reforçar el caràcter absolut i centralitzat de la monarquia, com reconeixia el mateix rei en el decret d'abolició dels furs en justificar la mesura "*así por esto (la rebel·lió) como por mi deseo de reducir todos mis reinos de España a la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres y tribunales, gobernándose igualmente todos por las leyes de Castilla, tan loables y plausibles en todo el universo*".

Paradoxalment, la política centralitzadora ultrança desplegada pel govern borbònic proporcionà, sense proposar-s'ho, un potencial argument aglutinador de tots els valencians. La decisió va ser protestada per tots els estaments valencians, fins i tot pels que s'havien mantingut fidels al Borbó que, per això mateix, la consideraven injusta.

D'altra banda, la Guerra de Successió havia estat també una oportunitat de revigoritzar i estrènyer els lligams entre els Països Catalans, debilitats des de la unió dinàstica amb Castella. L'11 de setembre de 1714 en la defensa de Barcelona, últim reducte de resistència antiborbònica, van participar molts voluntaris valencians entre els quals n'hi trobem trenta-cinc de les comarques de Castelló. La derrota de l'11 de setembre de 1714, per contra, acceleraria la plena integració dins la monarquia espanyola, ara ja sense les traves dels respectius ordenaments forals, i el distanciament polític i cultural, "nacional", entre el Principat, les Illes i el País Valencià.

La radical mutació que sofrí el País Valencià entre 1707 i 1716, introduïda per la Nova Planta, no va ser fruit de la improvisació, d'una irada represàlia per la dubtosa lleialtat del regne durant la Guerra de Successió, sinó que forma part d'un procés de política interior de més llarg abast, impulsat per la nova dinastia borbònica. Un procés d'enfortiment del poder executiu de la monarquia propiciat, en primer lloc, per la substitució dels vells mecanismes de govern indirecte heretats del Àustries en favor de l'exercici directe a través d'una nova administració fortament jerarquitzada i centralitzada, total-

Façana barroca de la Seu de València, projectada per l'arquitecte de Carles III d'Àustria, que fou rei a València, l'alemany Conrad Rudolf

ment sotmesa a la voluntat del rei; i en segon terme, per l'augment de recursos fiscals a disposició de la corona.

Per als Països Catalans això comportava inevitablement l'abolició del règim foral tradicional que conferia un alt grau d'autonomia política i financera a les institucions locals i territorials. L'eliminació dels entrebancs al poder absolut del monarca, però, acabaria afectant també Castella i la resta dels territoris sotmesos al nou govern de Madrid que, en bona mesura, dissenyaria les seues reformes d'acord amb l'experiència prèvia adquirida als territoris ocupats militarment en el transcurs de la guerra.

L'hora dels botiflers.

Quant a les oligarquies nobiliària i ciutadana valencianes, tot i la seva tímida resistència inicial als canvis, acabaren, com els buròcrates i els professionals del dret, instal·lant-se còmodament en el nou ordre, cosa que tindria també, com a conseqüència lateral, un major i definitiu avanç en la castellanització cultural i lingüística de les élits del país.

En bona mesura, l'èxit de les radicals reformes introduïdes per la Nova Planta obeí a la seua concepció i execució per part d'un cos de funcionaris d'elit estrangers. Sense interessos als territoris que administraven van dur a terme la seua tasca sense reserves ni escrúpols. A Madrid van ser estrangers francesos (Orry i Amelot) i flamencs (Bergeyck) els que impulsaren la implantació de l'absolutisme als països de la Corona d'Aragó i dissenyaren alguns dels seus monuments institucionals més característics, com la figura de l'intendent, mentre que al Paísos Catalans van ser igualment estrangers de l'altra banda del Pirineu, com els militars Berwick i D'Asfeld, però sobretot castellans com Larrategui, Macanaz i Patiño, els principals executors dels desisgnis de la monarquia.

Tanmateix, la ràpida i relativament plàcida consolidació del nou règim, que esborrava de colp gairebé cinc segles d'autonomia foral, comptà també amb la connivència de sectors rellevants de la societat valenciana, de la noblesa als professionals del dret, còmodament instal·lats en les noves estructures polítiques i administratives. A un país on el 78 % dels pobles continuaven en mans dels senyors feudals, l'oligarquia nobiliària actuà de punta de llança de l'absolutisme espanyol. No debades el nou ordre polític respectava i refermava l'antic ordre social amenaçat durant la guerra, i ells mateixos havien estat exculpsats pel monarca del delictes de rebel·lió i restituïts en molts dels antics privilegis.

Però, sens dubte, el que més va refermar la noblesa valenciana en la seua adhesió al nou règim va ser la sanció que les noves institucions prestaven a la seua preeminència social i econòmica.

Les estructures administratives, fortament aristocratitzades, i en particular els governs municipals, li obrien un vastíssim horitzó d'oportunitats alhora que la militarització de l'administració, impulsada interessadament per la monarquia, acabà jugant també en favor seu donat que, com a la resta de l'Europa absolutista del segle XVIII, els quadres de l'exèrcit van sofrir igualment una acusada aristocratització. Des del 1740 abunden els expedients d'hidalguia i de noblesa com els dels Mundina o els Beneito.

Tan gran va ser la simbiosi de les élits locals amb l'autoritat monàrquica que el País Valencià no recuperà mai, al contrari que Aragó i Catalunya, l'antic dret privat, tot i les gestions en aquest sentit del municipi de València el 1719 i el 1721. El fracàs d'aquesta reivindicació en solitari només pot explicar-se per la resistència i els entrebancs oposats per la nova burocràcia, copada per castellans, i per la desafecció de la noblesa, els juristes i fins i tot els il·lustrats, instruïts la majoria a les universitats castellanen.

Com era d'esperar, les grans damnificades per la Nova Planta van ser les classes populars, sotmeses a una major pressió fiscal i a l'arbitrarietat d'unes autoritats militaritzades. A nivell local, els testimonis de 1713 del procés inquisitorial obert a l'alcalde Manuel Gonzalez són clars: *"el comun de esta villa, sus particulares estan muy pobres y al presente no tienen que comer por lo mucho que se les apremia y al presente padecen de alojamientos, cuarteles, vagajes i otros gastos extraordinarios"*. L'alcalde fou processat per *"judaizante"* i *"tener rabo"*. La realitat del procés: la seua intransigència a l'hora de fer pagar a tothom la contribució (*"equivalente"*).

L'abrumadora infiltració castellana

D'altra banda, advocats com Pere Cerisuelo, destacat filipista, van veure els seus ascens barrats i la definitiva marginació de la vida pública, dominada per homes i formes de procedència mesetària. Les dades són ben eloqüents de l'acaparadora infiltració castellana en la nova administració provincial valenciana: a la Reial Audiència, d'un total de 130 jutges, entre 1708 i 1808 només trenta, menys de la quarta part, eren valencians.

Forçosament això havia de tenir també implica-

cions lingüístiques decisives. Ningú no podia esperar ja fer carrera en l'administració civil o en l'eclésiàstica sense conèixer i dominar el castellà oral i escrit.

Parlar castellà ja no era una qüestió d'esnobisme social i cultural, o una via de promoció i integració en les èlits dominants, com ho havia estat durant el Àustries sinó una necessitat bàsica per a afrontar els requeriments propis de la vida quotidiana, almenys a les grans ciutats, on la presència física de l'administració es feia més palesa i immediata.

Començava així el procés de divorci lingüístic entre la ciutat i el camp, o millor, entre la ciutat de València i la resta del país, amb un rerafons clarament social, ja que la castellanització s'imposà sobretot entre la noblesa i la burgesia, mentre les classes populars rurals i urbanes, incloses les de la capital, continuaren emprant la llengua del país: un català cada vegada més degradat i dialectal que perdia acceleradament la formalització pròpia del llenguatge administratiu i l'ús escrit regular, desertat per les capes cultes i lletraferides locals. Els grans noms de la Il·lustració valenciana, de Maians i Pérez Bayer a Climent i Cavanilles, escriviren tota la seua producció en llatí i en castellà, integrats ja completament dins la cultura "espanyola".

Però, d'una forma menys amable i conscient, el castellà també feia progressos entre les classes populars i il·letrades. Aquí l'Església constituí un factor decisiu d'aculturació lingüística, sobretot després que l'arquebisbe Mayoral ordenés cap a mitjan segle la castellanització de la documentació eclesiàstica, inclosa la transcripció dels noms i cognoms

valencians. Ja feia temps, però, que els sermons, sobretot en la Quaresma i les festes més solemnes, venien fent-se en castellà. Igualment, tota la instrucció pública, de l'ensenyament primari a l'universitari, la producció editorial i els primers periòdics de notícies, com el *Diario de Valencia* fundat el 1790, es feien exclusivament en castellà i contribuïren poderosament a l'extensió d'aquest entre un sector cada vegada més ampli de la societat valenciana.

D'alguna manera, la construcció de l'estat absolutista i centralitzat, basat en la uniformització jurídica i administrativa, havia anat acompanyat també, si no l'havia imposada, de la uniformització cultural i lingüística, erigida en element clau i necessari de la seua vertebració.

Un programa en bona mesura reeixit: també l'oposició liberal, revolucionària, al vell ordre es faria des d'uns pressupòsits culturals i lingüístics ja decididament espanyols.

I tot perquè en dates, en massa dates, com la d'aquell 12 de gener de 1706 els catalans som incapaços de ser un cos únic. Mai ens encarem en bloc en defensa a ultrança de les nostres llibertats. Només ens obstinem en el reconeixement dels nostres interessos personals, masegats per un divisionisme corrosiu i esgotador. L'èxit de qualsevol Borbó en dates com les del 25 d'abril, l'11 de setembre i tantes d'altres ha estat el fer-nos viure en un sentiment de constant derrota col·lectiva. Aquest és el veritable mal d'Almansa que a tots alcança.

Vicent Gil Vicent.

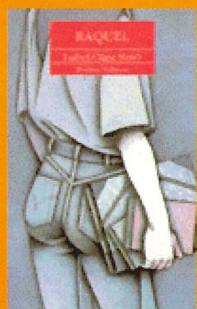
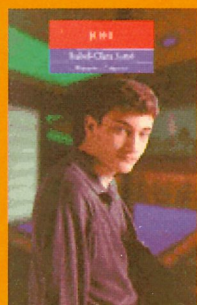
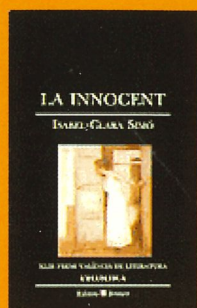
Vila-real, 12 de gener de 2000

Batalla d'Almansa, el 25 d'abril de 1707

Socarrada Major 2001

Isabel-Clara Simó Monllor

Premis literaris

- Víctor Català, 1978: *És quan miro que hi veig clar*
- Crítica del País Valencià, 1985: *Ídols*
- Crítica Serra d'Or, 1993: *Històries perverses*
- Sant Jordi, 1993: *La salvatge*
- Ciutat de València, 1995: *La innocent*
- Crítica dels Escriptors Valencians de narrativa 1999: *El professor de música*

Llibres publicats:

Narrativa breu

- *És quan miro que hi veig clar*. Barcelona: Selecta, 1979
- *Bresca*. Barcelona: Laia, 1985
- *Alcoi-Nova York*. Barcelona: Ed. 62, 1987
- *Històries perverses*. Barcelona: Ed. 62, 1992
- *El Mas del Diable*. Barcelona: Àrea, 1992
- *Perfils cruels*. Barcelona: Ed. 62, 1995
- *Dones*. Barcelona: Columna, 1997

Novel·la

- *Júlia*. Barcelona: La Magrana, 1983
- *Ídols*. Barcelona: La Magrana, 1985
- *T'estimo, Marta*. Barcelona: La Magrana, 1986
- *El secret d'en Toni Trull*. Barcelona: Barcanova, 1986
- *El mossèn*. Barcelona: Plaza i Janés, 1987
- *Els ulls de Clídice*. Barcelona: Ed. 62, 1990
- *La veïna*. Barcelona: Àrea, 1990
- *La Nati*. Barcelona: Àrea, 1991
- *Una ombra fosca com un núvol de tempesta*. Barcelona: Àrea, 1991
- *Raquel*. Barcelona: Columna, 1992 [juvenil]
- *La salvatge*. Barcelona: Columna, 1994
- *La innocent*. Barcelona: Columna, 1995
- *Joel*. Barcelona: Columna, 1996
- *El professor de música*. Barcelona: Columna, 1998
- *El gust amarg de la cervesa*. Barcelona: Columna, 1999
- *T'imagines la vida sense ell?*. Barcelona: Columna, 2000

Poesia

- *ABCDARI*. Alcoi: Marfil, 1995

Prosa no de ficció

- *Sobre el nacionalisme* (Carta al meu nét). Barcelona: Columna, 2000

Teatre

- ... *I Nora obrí la porta*. Barcelona: Revista Entreacte, 1990

Col.laboracions habituals:

Diari de Barcelona, Avui, El Periódico, TVE2, Catalunya Ràdio, Canigó

LA UNIO
de llauradors i ramaders
COAG

Avinguda La Murà, 28 - 2
telèfon 964 535 533

VIII PREMI SOCARRAT MAJOR

**Associació Cultural
SOCARRATS**

Vila-real

DISSABTE DIA 3 DE FEBRER DE 2001, 21'30 HORES

LLIURAMENT PREMI SOCARRADA MAJOR A
ISABEL CLARA SIMÓ

Sopar amb Orquestra: 4000 pta

ORQUESTRA MELODIAS

amb

JOAN IGUAL i PASQUALET de VILA-REAL

EL HOLI
Restaurant

Salons climatitzats per a grups.

Banquets, celebracions, etc.

**Capacitat per a 200,
300 i 500 comensals**

Ermitori Verge de Gràcia
12540 Vila-real (Castelló)

Tel. 964 53 50 70

Fax 964 53 50 95